

INTERYERDA KOSHINLI BEZAK TURLARIDAN FOYDALANISHNING
AFZALLIKLARI**Mirzakulov Islomjon Xoljigitovich***Guliston davlat universiteti “Amaliy san’at va dizayn” kafedrası o`qituvchisi
Islommirzaqulov42@gmail.com*

Annatisiya: *Maqolada koshinkorlik san’atining qisqacha tarixi va bugungi kundagi o`rni haqida ma’lumot keltirib o`tilgan. Shu bilan birga koshinkorlikning arxitekturaning interyer sohasida keng qo`llanilishi va asosan zamonaviy interyer dizaynida milliy koshinkorlik namunalaridan foydalanish haqida so`z boradi.*

Kalit so`zlar: *koshinkorlik, dizayn, interyer, eksteryer, landshaft, keramika, sirkor, plita, zamonaviy...*

O`qituvchilik kasbi barcha kasblar ichida eng sharaflisi va mohiyatan jamiyat uchun eng zaruridir. Bu kasb yoshlarga jamiyat hayoti, uning barcha topishmoqlari haqidagi bilimlarni beradi, ular butun umri davomida zarur bo`ladi. U yosh avlodni yuksak va olijanob fazilatlar bilan qurollantiradi, odamlardagi jaholatga, yovuz illatlarga qarshi kurashishga o`rgatadi. O`tmishdagi odamlarning tarixiy kechinmalarini yoshlarga yetkazadi. Bu borada jamiyatimiz uchun vositachi vazifasini bajaradi. Natijada jamiyatimiz taraqqiyoti uchun zamin yaratilmoqda[5].

Bugungi kunda pedagog kadrlardan nafaqat o`z sohasi bo`yicha, balki zamonaviy axborot texnologiyalaridan ham ma`lum bilimlarni chuqur egallashni va ularni yoshlarga, ayniqsa o`quvchi hamda talabalarga o`rgatishni talab qiladi. Shu bois umumta`lim maktab, KHK va OO`Yularida faoliyat ko`rsatayotgan har bir professor-o`qituvchilar zimmasiga zamonaviy grafik dasturlardan foydalanib, o`quvchi va talabalarni kopyuterda bajarishga o`rgatishni yuklaydi. Hozirgi kunning talabidan kelib chiqadigan bo`lsak, muhandislik grafikasi o`qituvchilari kamida beshta zamonaviy grafik dasturlardan dastlabki ma`lumotlarga ega bo`lishlari va ulardan foydalanib chizma primitiv-elementlarini kompyuterda loyihalashni bilishlari lozim, ya`ni, Foto Shop, Corel Draw, 3D MAX, AutoCAD va Flash kabilarni. Chunki, har qanday zamonaviy o`quv elektron qo`llanmalarni ishlab chiqishni bu dasturlarsiz tasavvur qilib bo`lmaydi[6].

Keramikaning tuzilishi va plastikligi uni universal dekorativ element va mukammal qoplama materialiga aylantiradi. Loydan tayyorlangan mahsulotlar zamonaviy interyerga ilqlik va o`ziga xoslikni oshiradi. Ushbu maqolada biz koshinkorlik san`ati yordamida uyingizni qanday qilib chiroyli bezashni aytib beramiz.

Koshin, parchin, kafel – binolar, kaminlar va pechlar sirtiga qoplash uchun maxsus pishirilgan sirkor yupqa sopol taxtacha. Koshin maxsus loydan qoliplarga

quyib tayyorlanadi, xumdonda 1150 C° gacha temperaturada pishiriladi; turli naqsh, naqsh qismlari tushirilgach, sir beriladi, so'ng maxsus xumdonda yana pishirib olinadi. Koshinlarning sirdig'a, naqshli, turli tasvirlar tushirilgan xillari bor. Sirtga puxta yopishishi uchun koshinning orqa tomoni g'adir-budir yoki chuqurcha-chuqurcha qilib yasaladi. O'ngi oq yoki har xil rangli, silliq, bo'rtma, silliqqlanmagan; shisha, polistirol xillari bor. Me'moriy bezak sifatida keng qo'llaniladi, binolarni tashqi ta'sir (yog'in-sochin)lardan ham saqlaydi.

Dastlab, qadimgi Sharq (Misr, Ossuriya va boshqalar)da, asosan, binolarni bezashda keng tarqalgan, sopoldan ishlangan sirkor plitalari eng qadimiy pardoqlash materiallaridan hisoblangan. Ba'zi taxminlarga ko'ra, birinchi qoplamali plitkalar qadimgi misrliklar tomonidan miloddan avvalgi 2-3 ming yilliklarda ixtiro qilingan. Keramika plitalarining birinchi namunalari Mesopotamiyada, Dajla va Furot daryolari oralig'ida topilgan.

Eng qadimgi arxeologik topilmaning parchasi: Ishtar darvozasi plitkalardan badiiy maqsadlarda foydalanishning eng qadimgi namunalaridan biri hisoblanadi.

Nima uchun kafel?

Boshqa manbaalarga ko'ra, Fors (Qadimgi Eron) zamonaviy keramik plitalarning vatani hisoblanadi. Bo'yalgan sirlangan keramik plitkalar odatda saroylar, masjidlar va hamamlarning ichki qismini bezatgan. Eron bugungi kungacha hayratlanarli darajada chiroyli keramik plitalar bilan islom me'morchiligining ko'plab namunalari saqlab qolgan

IX asrdan Yevropa (Germaniya, Shveysariya, keyinroq Rossiya)da pechka va kaminlarni bezashda ham ishlatilgan.

Misol uchun, sirkor plitalari tarixan alohida ahamiyatga ega bo'lgan yana bir mamlakat - Portugaliya. Azulexolar shahar binolarining tashqi ko'rinishini, tarixiy saroylarning ichki qismini va yam-yashil bog'lardagi favvoralarini bezatadi. Portugaliyadagi plitkalar nafaqat estetik rol o'ynaydi, balki mamlakatning o'ziga xos madaniyatini saqlab qolish uchun ham juda muhimdir.

O'rta Osiyoda XII asr oxiri - XIII asr boshlarida paydo bo'lgan. Ilk bor Samarqand, Buxoro, Ko'hna Urganch va boshqa joylardagi yodgorliklarda, bino poydevorlarini bezashda ishlatilgan.

XX asr 20-yillaridan koshin tayyorlash usulini takomillashtirish ustida izlanishlar olib borildi. Yevropada „modern“ uslubidagi tovlanma sirli monoxrom koshinkor ichki va tashqi devorli binolar paydo bo'ldi.

O'zbekistonda Samarqanddagi maxsus kulollik ustaxonasida, Toshkentdagi ustaxonalar qadimgi koshinlarga yaqin bo'lgan koshin tayyorlana boshlandi. Me'moriy yodgorliklarni ta'mirlashda, binolarni bezashda, kamin va pechlarni qoplashda koshindan keng foydalanilmoqda.^[1]

Bugungi kunda ham koshinli bezak turlaridan arxitektura keng foydalanib kelinmoqda. Koshinlarning foydali fazilatlar - bu mustahkamlik, iz qoldirmaslik, mukammal issiqlik o'tkazuvchanligi va ekologik toza material. Turli xil o'lchamlar, to'qimalar, ranglar va naqshlar uni deyarli har qanday turar-joy yoki jamoat joylarida ishlatishga imkon beradi. Shu bilan birga bino va inshootlarga ham milliy, ham zamonaviy ruh bag'ishlaydi.

Zamonaviy keramik plitkalar ishlab chiqaruvchilari ranglar, shakllar va to'qimalarning katta assortimentini taklif qilishadi. Sopol plitalari sirlangan, mat, tekis, ko'p rangli, bo'rttirma, silliq, qo'lda bo'yalgan bo'lishi mumkin. Zamonaviy plitkalarining o'lchami va nisbati har xil bo'lishi mumkin. Eng kichik plitka faqat 1 x 1 sm bo'lishi mumkin, ammo, agar biz chinni tosh buyumlari kabi keramik plitkalar haqida gapiradigan bo'lsak, u holda uning plitasi uzunligi 160 sm va kengligi 320 sm ga etishi mumkin. Plitkalar nafaqat tekis, balki kabartmalı, uch o'lchamli, ya'ni qirralari bo'lishi mumkin. Bunday plitkalar, ayniqsa yaxshi yoritishda, bo'shliqqa to'qimalar va hajm qo'shadi. Plitkalarining turli xil shakllari va ranglari tufayli siz vizual ravishda bo'shliqqa hajm qo'shishingiz mumkin. Asimmetrik naqshli nosimmetrik olti burchakli chuqurchalar plitkalari kaleydoskopni ko'rganingizda ko'rishingiz mumkin bo'lgan uch o'lchamli tasvirni yaratadi.

Zamonaviy keramik plitkalar bozorida ranglar palitrasi va naqshlarning ko'pligi cheklanmagan. Biz chinni toshdan yasalgan katta plitalarning kichik keramik mozaika bilan samarali kombinatsiyasining ajoyib namunasini ko'rishimiz ham mumkin.

Koshinli bezaklar (keramik plitalar) hammom (dush, yuvinish xonasi) interyerida nafaqat pardozlash material sifatida, balki vanna, lavabo, hojatxona, bide kabi funktsional narsalar shaklida ham mavjud. Va agar oxirgi ikkitasi bilan tajriba qilish oson bo'lmasa va ichki qismni "klyukva" ga aylantirish xavfi yuqori bo'lsa, masalan, lavaboni bo'yalgan holda tanlash mumkin. Bu o'ziga xos ko'rinishga ega bo'ladi, shuningdek, kran yoki dekor yordamida bunday keramika mahsulotining ko'rinishini o'ynash imkoniyatini beradi. Agar siz an'anaviy qor-oq lavabodan zeriksangiz va yangi yechimlarni xohlasangiz, har doim funktsional va dekorativ keramika simbioziga (ramziy tasvir) murojaat qilishingiz mumkin. Bu yerda, masalan, ko'pincha baliq tasvirlangan an'anaviy yapon tasviriy san'atining naqshlariga ishora qiluvchi qo'lda ishlangan sopol lavabo. Qo'lda bo'yalgan keramik lavabo butun interyer uchun umumiylikni o'rnatishi mumkin: ko'k naqshlar portugal plitkalari va O'rta yer dengizi naqshlariga ishora sifatida yoki Marokash uslubining o'ziga xos elementi sifatida murakkab sharqona ligaturalar maqsadga muvoffiq.

Zamonaviy oshxona interyeri misolida ham keramik plitalarning afzalligi hach kimga sir emas.

Oshxona - keramik plitkalar organik ravishda mos keladigan ikkinchi eng mashhur yashash maydoni. Oshxonani ta'mirlash eng qimmat joylardan biri bo'lganligi sababli va bu hudud juda ko'p ifloslanish va namlikka duchor bo'lganligi sababli, keramik plitkalar yoki chinni tosh buyumlarning operatsion afzalliklari birinchi o'ringa chiqadi. Keramika plitkalarini tozalash sezilarli darajada oson. Bundan tashqari, har qanday o'lchamdagi plitkalar ostida hech qanday muammosiz issiq zamin o'rnatilishi mumkin. Ko'pincha plitkalar oshxonaning orqa tomonini yopish yoki ularni yerga yotqizish uchun ishlatiladi. Chinni toshdan yasalgan buyumlar keramik plitkalarining zamonaviy avlodidir - u bardoshli, katta maydonlarga ega va shuning uchun zamin qoplamasi sifatida idealdir. Plitkalar amaliylik va dizayn jihatidan mutlaqo universal qoplama materialidir. Bu borada ko'p variantlar va navlar mavjud bo'lib, u rustik uslubga yoki yuqori texnologiyali uslubga juda mos keladi.

Oshxonaning ish maydonida o'ziga xoslikni qo'lda tayyorlangan yorqin tasvirli koshinli bezaklardan foydalanish oshxona uchun mazmun bag'ishlasa, oshpaz uchun zavq va ishtiyoqni oshiradi. Qo'lda yasalgan keramik plitkalar qoplama materiali sifatida emas, balki dekorativ inklyuziya sifatida ishlatilishi mumkin, bu uslub dizayner Usmon Maysun tomonidan kattalar turmush qurgan yangi binodagi kvartiraning ichki qismida ishlatilgan.

Yorqin, uch o'lchamli qo'lda ishlangan plitkalar aksan sifatida qo'shilishi mumkin. Haqiqiy meva va sabzavotlar, shuningdek, sayohatlardan olib kelingan an'anaviy naqshli plitkalar zamonaviy ko'rinishga ega bo'ladi.

Ba'zan oshxonaning orqa tomoniga plitka qo'yish shart emas, siz shunchaki g'ayrioddiy shakldagi plitkalarining assimetrik panelini yaratishingiz mumkin.

Yashash xonasi va yotoqxonada koshinli bezaklardan foydalanish ham xonaga o'zgacha ko'rk bag'ishlaydi. Bugungi kunda dizaynerlar yashash xonalari va yotoq xonalarining zamonaviy interyeriga qarama-qarshi keramika qo'shishning g'ayrioddiy, noaniq, ammo juda organik usullarini taklif qilmoqdalar.

Ichki dizayndagi shaxmat plitkalari yaxshi eski klassik bo'lib, ularni neytral tugatish ranglari va lakonik dekor bilan birlashtirish yaxshiroqdir. Sharqona uslubdagi koshinli bezaklardan xona interyerida to'liq yoki qisman foydalanish ham bugungi

zamonaviy interyerni boyitadi. Bunday ko'rinish xonaga o'zgacha kork, viqorlilik hamda milliy g'ururni o'zida aks ettiradi.

Zamonaviy o'zbek xonadonlarida ham koshinli bezak namunalari darvoza peshtoqlarida, ayvonlarda, oshxona va mexmonxonalarda ko'plab uchratish mumkin. Panorama, panno, namoyon ko'rinishidagi koshinli bezaklardan tashqari terrakota usulidagi namunalardan keng foydalanish urfga kirib bormoqda. Bu uslub xonadonga sharqona rux va sharqona mazmun berishda katta xissa qo'shadi.

Yotoq xona loyihasi misolida loyning terakota matli soyalari xonaga iliqlik va qulaylik olib kelishini ko'rish mumkin. An'anaviy yotoqxona atmosferasi terrakota usuidagi relefli tasvirlar orqali o'zgartirilgan. Xonaga bir tomonlama berilgan bu devor ko'rinishidagi qoplama xonani ikki qismga yotoq va gardirob qismlariga ajratib turibdi. Bunday loyihalar xona kengligini saqlab qolishda keng qo'llaniladi.

Sopol boshqa materiallarga moslashish va taqlid qilish uchun ajoyib qobiliyatga ega. Tabiatan qattiqbo'lgan spool asl ustaning qo'lida yumshoq ko'rinishdagi materialga taqlid qilib ishlanishi va yangi bezaklarini yaratadi. Qog'ozga taqlid qiluvchi keramik lampalar, stol chiroq, xarir mato tasvirini beruvchi kompozitsiyalardan va ularda sharqona unsurlarni tasvirlash ham zamonaviy yechimlardan hisoblanadi.

Keramika zamonaviy san'at sifatida dunyoda o'z o'rnini topib bormoqda. Hozirgi vaqtda ko'plab dizaynerlar keramika bilan ishlaydi. Materialning egiluvchanligi undan tasavvur qilish mumkin bo'lgan deyarli har qanday san'at ob'ektini yasashga imkon beradi. Zamonaviy rassom Jessica Stoller uch o'lchamli keramika va haykallarni yaratish uchun gullar va tana qismlari tasvirlaridan foydalanadi.

Amerikalik kulolchilik rassomi Roberto Lugo qadimgi Yunoniston va Xitoydan kelgan kulolchilikning klassik shakllari bilan ishlaydi. U o'z asarlarida klassik shakllar va zamonaviy rangtasvirning noyob san'at asarlarini yaratadi.

Puerto-rikolik rassom Kristina Tufino yorqin, plastik ranglar va murakkab shakllar aralashmasidan foydalanadi. Dekorativ sopol buyum shunchaki bezak buyumi bo'lib qolishi mumkin yoki u subtekst bilan haqiqiy badiiy bayonotga aylanishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, koshinli dekoratsiya sizning interyeringizga uslub va shaxsiyat qo'shishning ajoyib usuli hisoblanadi. Asosiysi, to'g'ri rang, to'qima va plitka o'lchamini tanlash, shuningdek, koshinli plitkaning joylashishi va yotqizilishini hisobga olish. Interier kompozitsiyasini ishlab chiqishda zamonaviy dizayn va milliy an'analarning uyg'unligida umumiy yechim topa olishga e'tibor berish talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. Birinchi jild. Toshkent – 2000 yil.

2. Ахмедова Н. Р. Живопись Центральной Азии XX века. Т., 2004.
  3. Акилова К.Б. Декоративно-прикладное искусство Узбекистана. ПГ ЛЛЛ г 1., ZUUJ.
  4. Xamidov, Dilshod. "THE IMPORTANCE OF TEACHING." ENGINEERING ENGINEERING COMPUTER GRAPHICS" IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING 4 (2024): 320-323.
  5. Olimjon o'g'li, Khamidov Dilshod. "IMPROVING MODERN METHODS OF TEACHING ENGINEERING GRAPHICS." INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS 3.33 (2025): 68-70.
  6. Ch, Sadatov, and D. O. Xamidov. "AUTOCAD DASTURINING UCH O 'LCHAMLI LOYIHALASH IMKONIYATLARI." MODELING" PANELI BUYRUQLARI." VISUAL STYLES", "VIEW" PANELI BUYRUQLARI VA ULARNING IMKONIYATLARI." Экономика и социум 5-2 (108) (2023): 325-329.
  7. Alikulovich, Berikbayev Alisher. "BO 'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O 'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH YO 'LLARI." Science and innovation 3.Special Issue 16 (2024): 383-385.
  8. Ibragimova, Nilufar Adkhamovna, and Alisher Alikulovich Berikbaev. "Application of new pedagogical technologies in the art of music." ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH 10.4 (2021): 927-932.
- INTERNET SAYTLARI
1. <https://qomus.info/oz/encyclopedia/k/koshinkorlik/>
  2. <https://d4u.ru/m/ideas/keramika-v-interere-dekoriruem-dom-teplom-gliny>
  3. <https://creaceramics.ru/tpost/f8hunmay01-dekor-s-plitkoi-kak-dobavit-stil-v-vash>